

Examen VWO

2011

tijdvak 1
maandag 16 mei
13.30 - 16.30 uur

Nederlands

tevens oud programma

Nederlands

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 20 vragen en een samenvattingsopdracht.

Voor dit examen zijn maximaal 48 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Tekst 1 Pleidooi voor onzekerheid

- 1p 1 Welke omschrijving geeft het meest duidelijk weer wat met ‘de zoekende spreker’, genoemd in de eerste alinea, wordt bedoeld?
De zoekende spreker zoekt in het debat
- A een stevige confrontatie met tegenstribbelende opponenten om zo de kracht van de eigen doordachte redenering te laten zien.
  - B naar een verfijning van de argumentatie om zo beter zicht te krijgen op eigen standpunten en die van de opponenten.
  - C naar passende formuleringen voor vaststaande opvattingen en ideeën om daarmee opponenten van hun ongelijk te overtuigen.
  - D twijfels in de argumentatie van de ander waarmee hij de visie van zijn opponenten onderuit kan halen.

De tekst kan door middel van onderstaande kopjes in achtereenvolgens vier delen worden onderverdeeld:

Deel 1: Afbrokkeling van nuance en onzekerheid in het publieke debat

Deel 2: Het indirecte effect van de veeleisende kiezers op het debat

Deel 3: Verkeerde voorstelling van en belemmeringen voor het debat

Deel 4: De weg naar een beter debat

- 1p 2 Bij welke alinea begint deel 2?

- A alinea 3
- B alinea 4
- C alinea 5
- D alinea 6

- 1p 3 Bij welke alinea begint deel 3?

- A alinea 7
- B alinea 8
- C alinea 9
- D alinea 10

- 1p 4 Bij welke alinea begint deel 4?

- A alinea 11
- B alinea 12
- C alinea 13
- D alinea 14

“Het lijkt er soms zelfs op dat de stelling van de Pruisische generaal Clausewitz ‘Oorlog is de voortzetting van politiek met andere middelen’ omgedraaid wordt en dat de politiek – en in bredere zin het debat – wordt gezien als de voortzetting van de oorlog met andere middelen.” (regels 32-39)

- 1p 5 Welke tekortkoming in politieke debatten kan uit deze zin worden afgeleid?

Uit deze zin kan worden afgeleid dat in politieke debatten

- A te vaak onjuiste feiten worden ingebracht.
- B te veel de nadruk ligt op onwrikbare opvattingen.
- C te weinig over echte politiek wordt gesproken.
- D te zeer de cultuur van zelfverheerlijking overheerst.

2p **6** Welke verandering van het debat heeft plaatsgevonden in de periode van het cultuurrelativisme en postmodernisme? Zie alinea 4.
Gebruik niet meer dan 15 woorden.

2p **7** Welk gesignaleerd verwijt aan het adres van het cultuurrelativisme leidde tot een andere houding in het debat? Zie alinea 4.
Gebruik niet meer dan 15 woorden.

“Het uitgangspunt zou moeten zijn dat een debat ertoe dient om de kwaliteit van ons denken naar een hoger niveau te tillen.” (regels 46-50)

1p **8** Welk uitgangspunt is dan nu veelal gebruikelijk?

3p **9** Leg uit waarom ‘pacificatie’ (regel 153) een belemmering vormt voor het debat.
Gebruik niet meer dan 20 woorden.

2p **10** Wat zijn, gelet op alinea 10 en 11, de twee belangrijkste belemmeringen voor het goede debat?

1p **11** Wat is ten aanzien van het debat volgens Paul Cliteur het voordeel van ‘een moreel Esperanto’? Zie alinea 12.

1p **12** Wat is de belangrijkste functie die alinea 10 heeft ten opzichte van de omringende tekst? Kies uit: deel van een opsomming, gevolg, oorzaak, tegenstelling, verklaring, weerlegging.

1p **13** Wat is de belangrijkste functie die alinea 13 heeft ten opzichte van de omringende tekst? Kies uit: advies, oorzaak, tegenstelling, uitwerking, verklaring, voorbeeld.

1p **14** Wat is de belangrijkste functie die alinea 14 ten opzichte van de overige tekst heeft?
Kies uit: aanbeveling, samenvatting, uitwerking, tegenstelling, verklaring, voorwaarde.

“Wat ik me nu afvraag, is of de richting waarin het publieke debat zich in Nederland ontwikkelt de biotoop oplevert waarin mijn zoekende spreker het best gedijt.” (regels 16-20)

1p **15** Levert deze richting de gewenste biotoop op?

- A** Ja, want het huidige publieke debat wordt veelal gedomineerd door naar fijnzinnigheid en nuance strevende sprekers.
- B** Ja, want het huidige publieke debat wordt veelal gevoerd door stoutmoedige politici die principes in twijfel durven te trekken.
- C** Nee, want het huidige publieke debat wordt gedomineerd door al te doelgerichte, weinig diepgang zoekende debaters.
- D** Nee, want het huidige publieke debat wordt geleidelijk aan rauwer en agressiever van toonzetting.

- 1p **16** Met welk argument dat kan worden afgeleid uit alinea 13, keert de schrijver zich tegen het hanteren van principes in het debat?
Principes
- A** hebben een amorele kant.
  - B** kunnen nauwelijks worden waargenomen.
  - C** staan verder denken in de weg.
  - D** zijn in de kern antidemocratisch.
- 1p **17** Welke van onderstaande uitspraken geeft het beste het tekstdoel van de tekst weer?
De tekst heeft als doel de lezer
- A** ervan te overtuigen dat nuance en onzekerheid polarisatie in het debat kunnen voorkomen.
  - B** ervan te overtuigen dat nuance en onzekerheid voorwaarde zijn voor een goed debat.
  - C** te laten nadenken over nuance en onzekerheid in het debat in relatie tot het integratiebeleid.
  - D** te laten nadenken over nuance en onzekerheid in het debat in relatie tot principes van burgers.

tekstfragment 1

Onderstaand fragment viel te lezen op internet, pal voor de verkiezingen in 2010.

Met stijgende verbazing volg ik de verkiezingsdebatten op tv. De grote verrassing is voor mij niet Mark Rutte of Emile Roemer, maar de kandidaat van een andere partij. Deze voorman heeft een geheel nieuwe debattechniek geïntroduceerd: het hakkelen. Veel mensen kijken met kromme tenen toe hoe hij dat doet. Het begint met een vraag die feitelijke dossierkennis betreft. Dan zie je hem enkele seconden verwilderd voor zich uit kijken. Vervolgens erkent hij ruitelijk dat hij de betreffende gegevens niet paraat heeft: eigenlijk een doodzonde in de debattechniek, want dat moet je nooit doen natuurlijk. Je hoort dan gewoon een heel ander verhaal af te steken en en passant op te merken dat het wel ongeveer zus en zo zal zitten met die cijfers, maar dat dit niet de cruciale kwestie is waar het om draait. Maar deze partijman is eerlijk. Veel te eerlijk als je het mij vraagt. En toch is deze wijze van opereren briljant te noemen. Want het echte wapen wordt door hem hierna pas in stelling gebracht. Als hij na zijn excuus voor zijn onwetendheid alsnog een antwoord gaat formuleren, doet hij iets nieuws, iets wat ongehoord is voor een doorgewinterd politicus. Hij gaat hakkelen.

Deze strategie werkt als een tierelier. Zijn onvermogen in het debat heeft mij de schellen van de ogen doen vallen. Het gaat helemaal nergens meer over in de televisiedebatten. Wat we nodig hebben, is dus iemand die daar eigenlijk niet aan mee wil doen, iemand die faalangst krijgt tussen al dat onzinnige gekissebis. Dat is pas echt. De echtheid straalt ervan af. Dat gehakkel maakt deze spreker tot een onweerstaanbare televisiepersoonlijkheid. Hij breekt wat je noemt dwars door het scherm heen rechtstreeks de huiskamer in.

Ik voorspel dat over een paar jaar door mediadeskundigen zal worden beweerd dat deze historische verschijning van een hakkellende premierkandidaat het begin van het einde heeft gemarkeerd van het verkiezingsdebat op tv. De formule werkt niet meer. In Amerika zijn ze ooit gaan denken dat je verkiezingen kunt winnen door een goede debatperformance voor de tv-camera. Die mythe is een halve eeuw geleden ontstaan toen John F. Kennedy de verkiezingen won van de gedoodverfde winnaar: Richard Nixon. Er is nadien een reeks van boeken verschenen over hoe dat debat is verlopen. Nixon zat te zweten en Kennedy niet. Nixon had zich niet geschminkt en Kennedy wel. De Amerikanen luisterden helemaal niet naar wat deze beide heren zeiden, maar ze zagen hoe ze het zeiden. Het ging om het uiterlijk, niet om de inhoud. Dat was het begin van de mediocratie. Wie wint voor de camera is de winnaar. Nu is deze wet omgekeerd. De twijfelaar gaat winnen omdat hij verliest voor de camera. Er is een nieuwe mediawet ontdekt: *the loser takes it all*.

naar: Huub Mous

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Tussen de zoekende spreker uit de tekst 'Pleidooi voor onzekerheid' en de hakkende spreker uit het fragment zijn verschillen en overeenkomsten aan te wijzen aangaande hun gedrag in het debat.

- 3p **18** Noem eerst één belangrijke overeenkomst, en noem dan één belangrijk verschil tussen deze twee sprekers.

Zowel in de tekst 'Pleidooi voor onzekerheid' als in tekstfragment 1 worden direct en indirect een aantal kenmerken genoemd waaraan hedendaagse deelnemers aan het publieke debat menen te moeten voldoen.

- 3p **19** Noem of herleid uit de tekst 'Pleidooi voor onzekerheid' twee van zulke kenmerken en uit tekstfragment 1 één.

"De twijfelaar gaat winnen ..." (voorlaatste regel tekstfragment 1)

- 1p **20** Op welk type argument is deze bewering gebaseerd?
Op een argument op basis van
- A** een algemeen waardeoordeel.
  - B** een onderzoek.
  - C** een vermoeden.
  - D** feiten.

Tekst 2 Geen nationale identiteit zonder historisch besef

- 19p **21** Maak een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal **220** woorden van de tekst 'Geen nationale identiteit zonder historisch besef'. Zorg ervoor, dat je samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent.
Uit je samenvatting moet duidelijk worden:
- wat de historische relatie is tussen het vak geschiedenis en het zoeken naar een nationale identiteit;
  - welke (maatschappelijke) ontwikkelingen het historisch besef en het geschiedenisonderwijs in relatie tot het zoeken naar een nationale identiteit hebben doorgemaakt, en hoe de situatie nu is;
  - welke gevolgtrekking uit deze ontwikkelingen en situatie getrokken wordt.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.